

Aleksandr Faynberg : o'zbek va rus adabiyotida uyg'unlik timsoli

Bozorboyeva Sabohat Rashid qizi

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti talabasi

sabohatbazarbaeva@gmail.com

+99872712006

Annotatsiya: Aleksandr Faynberg ijodi o'zbek va rus adabiyotlari o'rtasidagi madaniy bog'liqlikni ifodalovchi noyob hodisalardan biridir. Uning she'rlari va tarjimalari milliy qadriyatlar va universallikni uyg'unlashtirib, ikki xalq adabiy me'rosini boyitgan. Faynbergning poetik uslubi, tarjimonlik faoliyati va ssenariylari adabiy aloqalarni mustahkamlashda muhim ro'l o'ynagan. Ushbu maqolada uning ijodiy yo'li va adabiyotdagi o'rni yoritilib, bugungi adabiy jarayondagi ta'siri tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: Aleksandr Faynberg, o'zbek adabiyoti, rus adabiyoti, she'riyat, tarjima, shoir, poetik uslub, adabiy uslub, kinematografiya, ssenariy, multikulturalizm, adabiy me'ros.

Aleksandr Arkadyevich Faynberg (1939-2009) Toshkentda tug'ilgan taniqli shoir, yozuvchi va tarjimon edi. Uning ijodi o'zbek va rus adabiyotiga kata hissa qo'shgan. Faynbergning ota onasi – Arkadiy Lvovich Faynberg va Anastasiya Aleksandrovna 1937-yilda Novosibirskdan Toshkentga ko'chib kelishgan. Otasi texnologiya institutini tamomlab spirt zavodida bosh muhandis bo'lib ishlagan, onasi esa shu zavodda mashinist lavozimida faoliyat yuritgan.

Faynbergning ijodi o'zbek va rus madaniyati va hayotini aks ettirgan ko'plab she'r va asarlarni o'z ichiga oladi. Uning asarlari Toshkent, Moskva, Sankt-Peterburg va Isroilda nashr etilan. Shuningdek, Faynberg yettita badiiy film ssenariysi muallifi bo'lib, bu asarlar o'ziga xosligi va hayotiyiligi bilan o'zbek hamda rus adabiyotida alohida o'ringa ega.

Faynbergning tarjimalari va ijodi orqali o'zbek adabiyoti jahon miqyosida tanilgan. Uning asarlari o'zbek madaniyati va urf-odatlarini chuqur anglashini ko'rsatadi. Shoirning ijodi o'zbek va rus xalqlari o'rtasidagi madaniy aloqalarni yanada mustahkamlashda nihoyatda katta hissa qo'shgan. Faynbergning xotirasini

abadiylashtirish maqsadida Toshkentdagi Alisher Navoiy milliy bog'ida uning bronza haykali o'rnatilgan.

Aleksandr Faynbergning o'zbek va rus adabiyotidagi ijodiy me'rosini tahlil qilish uchun kvalitatif tadqiqot yondashuvi qo'llanildi. Mazkur tadqiqot adabiy, ijodiy va qiyosiy tahlil usullariga asoslangan bo'lib, bu yondashuv Faynbergning asarlaridagi xususiyatlar, milliylik va zamonaviylik uyg'unligi, uning o'zbek va rus adabiyotidagi ijodiy me'rosining farqli jihatlari hamda tarjimonlik faoliyatidagi o'rnini chuqur o'rganishga yordam beradi.

Tadqiqot davomida Aleksandr Faynbergning asarlari, uning ijodi va faoliyati haqida yozilgan ilmiy maqolalar va internet resurslari tahlil qilindi. Ma'lumotlar to'plash jarayonida Faynbergning asarlari va u haqidagi ilmiy adabiyotlar diqqat bilan o'rganildi. Ushbu metodologik yondashuv orqali Aleksandr Faynbergning ijodiy me'rosi har tomonlama tahlil qilinib, uning o'zbek va rus adabiyotidagi o'rnini va ahamiyati o'rganildi.

Faynbergning she'rlarida o'zbek xalqining hayoti, urf-odatlarini va an'analari o'z ifodasini topgan. Masalan, uning "Toshkent – mening ilhomim" kabi she'rlarida shahar faqat geografik hudud sifatida emas, balki o'zbek xalqi bilan uyg'un holda tasvirlangan. U nafaqat o'zbek xalqi hayotiga va madaniyatiga chuqur hurmat bilan yondashgan, balki o'z asarlarida ikki xalq qadriyatlarini uyg'unlashtirgan. Yozuvchi asosan rus tilida ijod qilgan bo'lsa-da, u O'zbekiston madaniy muhitida yashab, ushbu muhitning o'ziga xosligini o'z she'rlariga singdira olgan. Yozuvchi "Markaziy Osiyo quyoshi" she'rida o'zbek diyorining issiq iqlimi va mehmondo'st xalqining tabiatini aks ettirgan desak, adashmaymiz.

Aleksandr Faynberg o'zbek va rus adabiyotini bog'lovchi ijodkor sifatida tarjimonlik faoliyati bilan katta e'tirofga sazovor bo'lgan. U o'zbek adabiyoti namoyondalarining asarlarini rus tiliga tarjima qilib, ularni keng kitobxonlar auditoriyasiga tanishtirishga xizmat qilgan. Shu bilan birga, Faynbergning rus va o'zbek tillaridagi ijodi ham madaniyatlararo muloqotni kuchaytirgan.

Ijodkor Alisher Navoiy g'azallarini rus tiliga tarjima qilish orqali Sharq adabiyoti betakrorligini kitobxonlarga yetkazgan. Navoiy asarlarining chuqur

falsafiy ma’nosi va lirizmini saqlashga harakat qilgan. U Navoiy asarlarini tarjima qilishda shunchaki so’zma-so’z o’girish bilan cheklanmay, she’riy ifoda va ohangni ham rus tilida tabiiy holatda yetkazishga harakat qilgan.

Yozuvchi zamonaviy o’zbek shoirlarining asarlarini rus tiliga tarjima qilib, ularni butun Sovet ittifoqi hududida mashhur qildi. Uning tarjimalari o’zbek she’riyatining nafaqat o’zbek tilida, balki boshqa tillarda ham keng o’qilishiga yordam bergan ijodkorlardan biridir.

Erkin Vohidovning “O’zbekim” qasidasini rus tilga tarjima qilib, milliy iftitor tuyg’usini rus kitobxonlarga ham yetkazgan. Shuningdek, Abdulla Oripovning “Sen bahorni sog’inasan” she’ri Faynberg tarjimasida rus tilida ham o’zbekona ohangini saqlab qolgan.

Faynberg tarjima sohasida nafaqat matn mazmunini, balki uning ruhini ham saqlashga harakat qilgan. U o’zbek she’riyatidagi milliy ohang, obrazlar va ritmni iloji boricha rus tilida ham ifoda eta olgan.

Aleksandr Faynberg nafaqat she’riyatda, balki kinossenariylar yozishda ham faollik ko’rsatga. Uning asarlari asosida o’zbek kinosining muhim kinolari tasvirga olingan. Masalan, “Mening akam” nomli film o’zbek oilasidagi qadriyatlarni aks ettirgan bo’lsa, “Qandahorda toblanganlar” o’zbek jangchilarining qahramonligini tasvirlagan.

Xulosa qilib shularni aytish mumkinki, qalbi o’zbek rus shoiri Aleksandr Arkadyevich Faynberg o’zbek va rus adabiyoti o’rtasidagi bog’lovchi ko’prik bo’lib, o’z tarjima va ijodi orqali madaniyatlararo muloqotni mustahkamlashga katta hissa qo’shdi. U Alisher Navoiy, Erkin Vohidov, Abdulla Oripov kabi o’zbek adabiyoti namoyondalarining asarlarini tarjima qilib, xalqimiz adabiyotining joibasini keng auditoriyaga yetkazdi. Faynbergning takrorlanmas ijodi she’riyat, kinematografiya va tarjimonlik badiiy uyg’unligini namoyish etib, xalqlar o’rtasidagi abadiy hamkorlikka xizmat qildi. Bugungi kunda ham uning mehnati o’zbek adabiyotining xalqaro miqyosda tanilishiga qo’shilgan muhim hissa sifatida e’tirof etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. https://uz.wikipedia.org/wiki/Aleksandr_Faynberg
2. <https://arboblar.uz/ru/people/fajnberg-aleksandr-arkadevich>
3. <https://n.ziyouz.com/portal-haqida/xarita/jahon-she-riyati/rus-she-riyati/aleksandr-faynberg-1939-2009>
4. <https://yuz.uz/uz/news/aleksandr-faynbergning-yorqin-xotirasiga>
5. Meliqo'ziyeva Z.A (2023). O'zbek va rus yozuvchisi Aleksandr Faynbergning hayoti, ijodining bugungi kundagi ahamiyati. Scientific impulse,1(9),770-772
6. Zokirjonova M.Z (2025). Aleksandr Faynberg hayoti va ijodining adabiyotdagi o'rni. Zamonaviy fan va ta'lim yangiliklari xalqaro ilmiy jurnali,3(1),179-181